

Türkiye’deki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları : Bir Meta-Analiz Çalışması*

Erkan Hasan ATALMIŞ *

Akif KÖSE **

Öz

Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının demografik özelliklerine göre değişip değişmediğini incelemektir. Araştırmada Türkiye'deki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir meta-analiz çalışması yapılmıştır. Rastgele etkiler modeli için etki büyüklükleri; cinsiyet için 103, sınıf düzeyi için 26, ailede bir öğretmenin olma durumu için 18 ve mezun olunan fakülte türü için 11 çalışma ile Hedge g katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Huni grafikleri, Duval ve Tweedie'nin kes ve ekle ve Egger's regresyon testi gibi meta-analizde yayın yanlılığını incelemek için farklı yöntemler uygulanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, cinsiyet değişkeni ile ilgili olarak kadınlar lehine orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunurken; sınıf düzeyi, ailede öğretmen olma durumu ve fakülte türünün öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değiştirmediği bulunmuştur. Bu durum demografik özelliklerden sadece cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumunu değiştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Etki büyüklüğü, meta-analiz, öğretmen adayları, öğretmenlik mesleği, tutum

GİRİŞ

Eğitim bilimi disiplini kapsamında yapılan araştırmalara bakıldığında öğretmenlik tutumu ile ilgili yapılan çalışma sayısının 2000’li yıllardan bu yana önemli bir oranda arttığı görülmektedir. Bahse konu çalışmaların özellikleri göz önüne alındığında ise bu çalışmaların genellikle ampirik ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun demografik özelliklere göre nasıl değişim gösterdiğini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında elde edilen bulguların birbirinden farklı ve birbirleri ile tutarsız oldukları görülmekte, bundan dolayı da genelleştirilebilir bilginin elde edilmesi zorlaşmaktadır. Bu bağlamda meta-analiz çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının demografik özelliklerine göre değişip değişmediğini meta-analiz yöntemi kullanarak incelemektir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun önemini anlamak için geçmişten günümüze tutum kavramına ilişkin yapılan tanımlara bakmak gerekmektedir. Fishbein ve Ajben (1975) tutumu bir kişinin genel anlamda bir uyaran nesneye karşı olumlu ya da olumsuz duygular beslemesi olarak tanımlamaktadır. Pratkanis ve Greenwald (1989) ise bir tutumu yalnızca uyaran nesnenin bir fonksiyonu değil, aynı zamanda kişilik değişkenlerinin ve bir kişinin belirli bir durumda yerine getirmesi gereken roller ve görevlerin bir fonksiyonu olarak önermiştir. Eagly ve Chaiken (1993) tutumu belirli bir varlığı olumlu ya da olumsuz şekilde değerlendiren psikolojik bir eğilim olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlardan hareketle tutumun bir davranış değil, davranışa hazırlayan bir eğilim olduğu belirtilebilir (Tuncer ve Bahadır, 2016). Bu tanımlar çerçevesinde öğretmenlik mesleğine yönelik tutum; bireyin öğretmenlik

* Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiş olup (Proje numarası: 2017/5-16M) çalışmanın bir kısmı I. Uluslararası Türk Dünyası Stratejik Araştırmalar Kongresinde (TUDSAK) sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kahramanmaraş-Türkiye, e-posta: eatalmis@ksu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-001-9610-491X

*** Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kahramanmaraş-Türkiye, e-posta: akifkose@ksu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-002-6961-6052

To cite this article:

Atalmış, E., H., & Köse, A. (2018). Turkish prospective teachers' attitudes towards the teaching profession: a meta-analysis study. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 9(4), 393-413. DOI: 10.21031/epod.410287

Geliş Tarihi: 28.03.2018
Kabul Tarihi: 11.09.2018

mesleği hakkındaki zihnindeki düşünceler ve taşıdığı duygular olarak da tanımlanabilir (Camadan ve Duysak, 2010). Bu bağlamda öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının onların öğretmenlik için gerekli olan davranışlarının ortaya çıkmasına sebep olacağı söylenebilir (Emre ve Ünsal, 2017; Kartal ve Afacan, 2012). Öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutuma sahip bireylerin mesleki yeterlilikleri için çaba harcayacakları, mesleğe karşı ilgili olacakları, öğrencilerle gerçek iletişim içerisinde bulunacakları ve farklı öğrenme ortamları oluşturacakları konu ile ilgili literatürde ifade edilmiştir (Çeliköz ve Çetin, 2004; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Semerci ve Semerci, 2004).

Tutum, duyuşsal bir özellik olduğundan dolayı öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu ölçmek için 1980'lerden bu yana farklı araştırmacılar tarafından geliştirilen tutum ölçekleri kullanılmakta olup son yıllarda bu ölçeklerin sayılarında artış olduğu görülmektedir. Bu ölçeklerde öğretmenliğe yönelik tutum çoğunlukla tek boyutlu olarak bulunurken, kullanılan madde sayısının ise 10 ile 34 arasında değiştiği görülmektedir (Aşkar ve Erden, 1987; Başbay, Ünver ve Bümen, 2009; Bulut, 2009; Erkuş, Sanlı, Bağlı ve Güven, 2000; Semerci, 1999; Üstüner, 2006). Bunların dışında öğretmenlik tutumunun birden fazla boyut altında incelendiği ölçeklere de rastlanılmaktadır. Ünlü (2011) tarafından geliştirilen 23 maddelik ölçekte öğretmenliğe yönelik tutum “Öğretmenliğe Yönelik Sevgi” ve “Öğretmenliğe Yönelik Kaygı” olarak 2 alt boyutlu; Çapa ve Çil (2000) tarafından oluşturulan ölçeğin 32 maddelik ve “Mesleğe Yönelik Sevgi”, “Meslekte Kendine Güven” ve “Mesleğe Duyulan Saygı” olarak 3 boyutlu; Çetin (2006) tarafından geliştirilen ölçeğin ise 34 maddelik ve “Mesleğe Yönelik Sevgi”, “Mesleğe Yönelik Değer” ve “Mesleğe Yönelik Uyum” şeklinde 3 alt boyutlu olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda ulaşılan alt boyutlar dikkate alındığına “Öğretmenliğe Yönelik Sevgi” alt boyutunun ortak alt boyut olduğu ve her üç çalışmada da açıklanan toplam varyansın en yüksek yüzdesine sahip faktöre karşılık geldiği görülmektedir. Bu durum öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun, mesleki davranışın şekillenmesinde önemli rol oynayan meslek sevgisiyle oldukça yüksek ilişkili olduğu şeklinde açıklanabilir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeylerinin farklı birçok değişkenlerle ilişkilerini inceleyen çalışmaların sayıca oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda öğretmenlerin/öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile pedagojik yeterlik algıları (Adıgüzel, 2017), öz-yeterlilik inançları (Bakaç ve Özen, 2017; Dadandı, Kalyon ve Yazıcı, 2016), sıfatlara dayalı kişilikleri (Aslan ve Yalçın, 2013), öğretme motivasyonları (Ayık ve Ataş, 2014), akademik motivasyonları (Bedel, 2015), kişisel değerleri (Bektaş ve Nalçacı, 2012), mesleki yabancılaşma düzeyleri (Çağlar, 2013), yaşam boyu öğrenme düzeyleri (Çam ve Üstün, 2016), iş doyumları (Çetin, 2016), mesleki yeterlilik algıları (Çetinkaya, 2007), öğrenme stilleri (Çiğdem ve Memiş, 2010), iletişim becerileri (Çimen, 2016; Tümkaya, 2016), mesleki motivasyonları (Çimen, 2016), mesleki alan bilgileri (Dikmenli ve Çifçi, 2015), mesleki benlik saygıları (Dilmaç, Çıkkılı, Işık ve Sungur, 2009; Girgin, Akamca, Ellez ve Oğuz, 2010), mesleki kaygıları (Doğan ve Çoban, 2009), akademik sahtekârlık eğilimleri (Hançer, 2017), çağdaş öğretmenlik algıları (İlğan, Sevinç ve Arı, 2013), öğrenme stilleri (Kahyaoğlu, Tan ve Kaya, 2013; Saracaloğlu ve Dursun, 2011), duygusal zekâ düzeyleri (Kayserili, 2009), eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri (Kesicioğlu ve Deniz, 2014), yaşam doyum düzeyleri (Kiralp ve Bolkan, 2016; Receptoğlu, 2013), çocuk sevme durumları (Kuşcu, Erbay, Acar ve Gülnar, 2015), sosyal becerileri (Kozagaç, 2015), akademik erteleme davranışları (Kutlu, Gökdere ve Çakır, 2015), sınıf yönetimi yaklaşımları (Süral, 2015), mesleki güdülenme düzeyleri (Ömür ve Nartgün, 2013), iş doyum düzeyleri (Orhan, 2013), kopya çekmeye yönelik tutumları (Özyurt ve Altay, 2014), bireysel değerleri (Parlar ve Cansoy, 2016), okula yönelik tutumları (Baykara Pehlivan, 2004), mesleki kaygıları (Serin, Güneş ve Değirmenci, 2015), teknopedagojik alan bilgileri (Tuncer ve Bahadır, 2016) ve yansıtıcı düşünme eğilimleri (Yumuşak, 2015) değişkenleri arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir.

Mevcut çalışmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun ilgili değişkenler ile ilişkisinin yanı sıra öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun bireylerin demografik özelliklerine göre nasıl değişim gösterdiğinin incelendiği de görülmektedir. Çalışmalarda demografik özellikler olarak cinsiyet (Camadan ve Duysak, 2010; Çiğdem ve Memiş, 2011), lise mezuniyet türü (Can, 2010), öğrenim durumu (İlğan, Sevinç ve Arı, 2013; Tok, 2012), sınıf düzeyi (Kaplan ve İpek, 2002; Tümkaya, 2011),

fakülte türü (Kozağaç, 2015; Ömür ve Nartgün, 2013), dini statü (Parvez & Shakır, 2014) ve ailede öğretmen olma durumunun (Kutlu, Gökdere ve Çakır, 2015; Receptoğlu, 2013) sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Çalışmalarda gerek farklı örneklem sayısının kullanılması gerekse araştırmaların sonuçlarının birbirleriyle tutarsızlık göstermeleri durumu dikkate alındığında, bu durumun öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu etkileyen demografik özelliklerin belirlenmesinin zor bir durum olduğu görülmektedir. Bu durumda, demografik değişkenlerin mesleğe yönelik tutumun gerçek belirleyicileri olup olmadığını belirlemek için bir meta-analiz çalışması yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan alanyazın incelemesi sonucunda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili meta-analiz çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Erdamar, Aytaç, Türk ve Arseven (2016) tarafından yapılan ve 2004-2015 yılları arasındaki 35 çalışmanın dahil edildiği meta-analiz çalışmasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun sadece cinsiyet değişkenine göre değişim gösterip göstermediği araştırılmıştır. Eren, Çelik ve Oğuz (2014)’un yaptıkları tarama çalışmasında 1984-2013 yılları arasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili yapılan 109 tane çalışmaya ulaştıkları görülmüştür. Yapılan bu sınırlı sayıda meta-analiz çalışmalarında kullanılan demografik değişkenlerin de sınırlı sayıda olması bu araştırmanın yapılmasının ihtiyaç olduğu düşüncesini doğurmuştur. Bu meta-analiz çalışmasında hem konu ile ilgili yapılan ve bu araştırmaya dâhil edilen çalışma sayısı artırılmış hem de tutumla ilişkisi incelenen demografik özellikler genişletilmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ortalamalarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre (1.sınıf ve 4. sınıf) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ortalamalarının ailede öğretmen bulunması durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ortalamalarının eğitim fakültesi mezunu olma/egitim fakültesinde öğrenim görme ya da diğer fakültelerden mezun olma/diğer fakültelerde öğrenim görme (fakülte türü) durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma meta-analiz (Meta-Analysis) yöntemine göre desenlenmiştir. Meta-analiz nicel bir araştırma olup, alan yazındaki konu ile ilgili her bir çalışmadaki sonuçların istatistiksel olarak birleştirilmesiyle gerçekleşmektedir (Borenstein, Hedges, Higgins, & Rothstein, 2009; Cooper, Hedges, & Valentine, 2009).

Çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenliğe karşı tutumlarının hangi faktörlere göre değişip değişmediğini araştırmak için ULAKBİM, Google Akademik, Web of Science ve ERIC veri tabanları taranmış, “öğretmen adayları”, “öğretmenlik mesleği”, “öğretmenlik tutumu”, “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum”, “teacher candidates”, “the teaching profession”, “teaching attitude” ve “attitudes towards the teaching profession” gibi anahtar kelimeler kullanılarak yapılan tarama sonucunda toplamda ilgili 249 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların belirlenen ölçütlere uygun olanları meta-analiz çalışmasına dahil edilmiştir. Bu çalışmaya dahil edilecek araştırmaları belirlemede şu ölçütler kullanılmıştır: 1) Araştırma sorularında cinsiyet, sınıf düzeyi, ailede öğretmen olma durumu ve fakülte türü değişkenlerinin yer alması. 2) Araştırma bulgularında parametrik testlerin (t-testi ve ANOVA) kullanılmış olması, örneklem büyüklüğü, grup ortalaması ve standart sapma değerlerinin verilmiş

olması. 3) Çalışmaların nicel olup ilgili çalışmada kullanılan öğretmenlik tutum ölçeklerinin güvenilirlik katsayı değerlerinin verilmiş olması ve bu değerlerin .70'den büyük olması. Bu ölçütlerden hareketle 1. ölçütü sağlayan 249 çalışmadan 2. ölçütü sağlayan diğer bir ifade ile hem parametrik testin kullanıldığı hem de örneklem büyüklüğü, grup ortalaması ve standart sapma değerlerinin verildiği 129 çalışmanın olduğu görülmüştür. Belirlenen 129 çalışma arasında 3. ölçütü sağlayan diğer bir ifade ile kullanılan öğretmenlik tutum ölçeklerin güvenilirlik katsayısı değerlerinin .70'den büyük olduğu 113 çalışma meta-analizine dahil edilmiştir.

Araştırma Örnekleme

Araştırmada öncelikle herbir araştırma sorusu için tez ve makale sayısı tespit edilmiş, bu çalışmalarda kullanılan örneklemlere bakılmıştır. Tablo 1 bu çalışmaların sayısını, demografik özelliklerini ve örneklem büyüklüklerini göstermektedir.

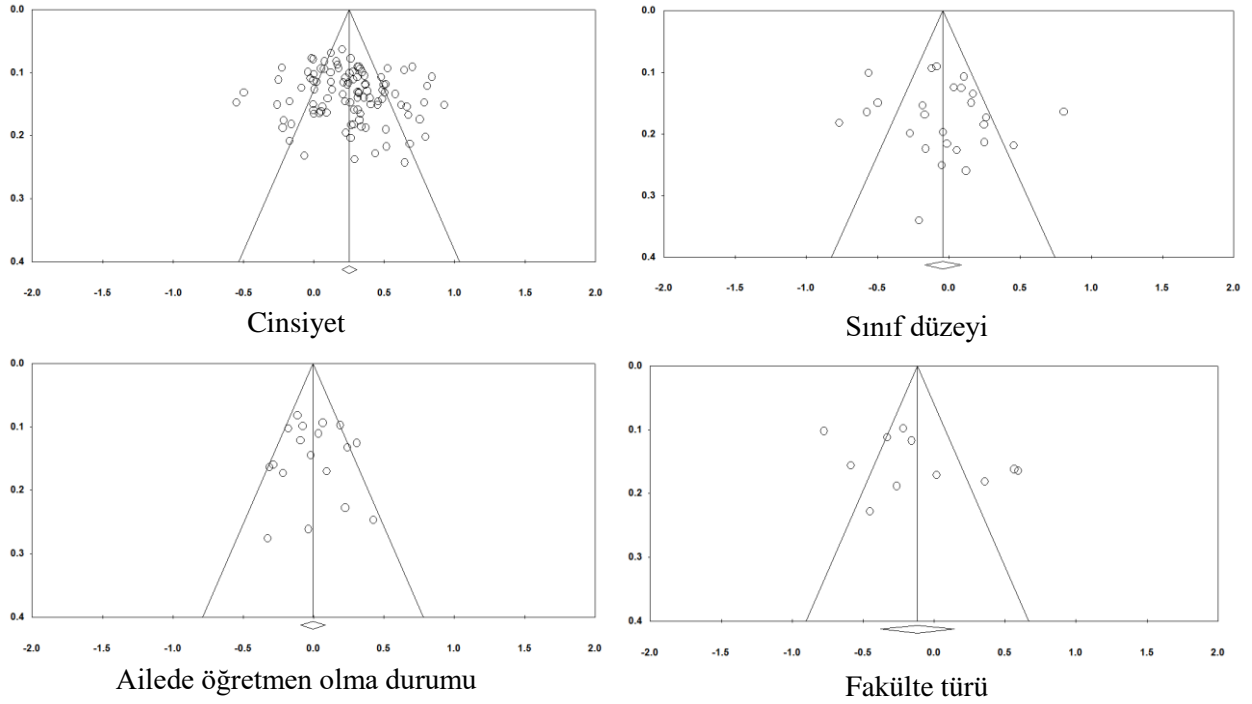
Tablo 1. Çalışmalara Ait Betimsel Tablolar

Değişken	Çalışma sayısı	Kategori	Örneklem büyüklüğü
Cinsiyet	103	Kadın	18252
		Erkek	13661
Sınıf düzeyi	26	1.sınıf	2880
		4. sınıf	2185
Ailede öğretmen olma	18	Var	1854
		Yok	3061
Fakülte türü	11	Eğitim Fakültesi	1423
		Diğer Fakülteler	1118

Tablo 1'e göre çalışmaların 103'ünde "cinsiyet" değişkenine yer verildiği ve bu çalışmaların örnekleminin toplamda 31913 öğretmen adayından oluştuğu görülmüştür. İkinci araştırma sorusunda yer alan "sınıf düzeyi" değişkeninin 1.sınıf ve 4.sınıf olarak 26 çalışmada yer aldığı ve bu çalışmalardaki toplam örneklemin 5065 öğretmen adayından oluştuğu görülmüştür. Bu sınıfların seçilmesinin sebebi ise 1.sınıf okunulan fakültenin ilk yılını 4.sınıf ise son yılını/yıllarını temsil etmesidir. Üçüncü araştırma sorusunda yer alan "ailede öğretmenin bulunması" değişkeninin 18 çalışmada yer aldığı ve bu çalışmalardaki toplam örneklem sayısının 4915 olduğu görülmektedir. Son araştırma sorusu olan "fakülte türü" değişkeni ile ilgili 11 çalışmanın olduğu ve bu çalışmalarda toplam 2541 kişilik örneklem sayısının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Yayın Yanlılığı

Yayın yanlılığı, belirli bir konuda yayınlanmış çalışmalar içerisinden seçilen bir grup çalışmanın tüm çalışmaları temsil etmeyebileceği olasılığını gösterir (Rothstein, Sutton, & Borenstein, 2005). Eğer bir meta-analizde çoğunluğu istatistiksel olarak anlamlı olan çalışmalar incelendiyse bu analizde yayın yanlılığı olma olasılığı yüksek olacaktır (Borenstein vd., 2009). Bu bağlamda yayın yanlılığı için birkaç yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden en yaygın kullanılanların başında Huni Saçılım Grafikleri olmakla beraber ayrıca Duval ve Tweedie'nin kes ve ekle ve Egger'in Doğrusal regresyon testi kullanılmaktadır. Bu araştırma kapsamında yayın yanlılığını test etmek amacıyla Huni Saçılım Grafiği oluşturulmuştur. Yayın yanlılığını gösteren Huni Saçılım Grafikleri aşağıda Şekil.1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Huni Saçılım Grafikleri

Sterne ve diğerlerine (2011) göre her bir çalışma için hesaplanan ve etki değerlerini gösteren noktalar huni içindeki dik çizgi etrafında simetrik olarak dağılıyorsa, yayın yanlılığı söz konusu değildir. Şekil 1’e bakıldığında 4 huni saçılım grafiğinin de simetrik olarak dağıldığı görülmektedir. Ancak huni saçılım grafikleri istatistiksel olarak net bir sonuç sağlayamadığından Duval ve Tweedie’nin kes ve ekle ve Egger’in Doğrusal Regresyon Testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Yayın Yanlılığına İlişkin Test Sonuçları

Değişken	Duval And Tweedie' nin Kes ve Ekle Yöntemi		Egger'in Regresyon Testi (p)
	Kesilen Çalışma	Gözlenen/Düzeltilen	
Cinsiyet	17	0.25 (0.20, 0.30) / 0.17 (0.12, 0.23)	0.178
Sınıf düzeyi	5	-0.04 (-0.17, 0.09) / -0.14 (-0.28, -0.01)	0.429
Ailede öğretmen olma	0	0.00 (-0.09, 0.09) / 0.00 (-0.09, 0.09)	0.950
Fakülte türü	3	-0.12 (-0.38, 0.14) / -0.12 (-0.38, 0.14)	0.159

Tablo 2’ e göre yayın yanlılığını tespit etmek için ilk olarak yapılan Duval and Tweedie’nin kes ve ekle yöntemine ilişkin sonuçlar verilmiştir. Bu yöntem huni saçılım grafiğinin asimetrik durumunun düzeltilmesi için kesilmesi (kırılması) gereken çalışma sayısını göstererek bu sayının kırılması durumunda etki büyüklüğünü yeniden hesaplar. Eğer her iki sonuç (gözlenen/düzeltilen değer) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değilse yayın yanlılığının olmadığı anlaşılır (Pamuk, Atlı ve Kış, 2015). Bu çalışmada dört değişken içinde %95 güven aralığında gözlenen ile düzeltilen arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığından bu teste göre çalışmada yayın yanlılığının olmadığı ortaya çıkmıştır.

Egger’in regresyon testi, yayın yanlılığını test etmek için kullanılan diğer bir yöntemdir. Bu testin sonucunun anlamlı çıkmaması durumu, yayın yanlılığı olmadığını göstermektedir (Klassen & Tze, 2014). Bu çalışmada elde edilen değerlerin dört değişken için de yayın yanlılığının olmadığını destekleyen değerler olduğu anlaşılmaktadır.

Heterojenlik Testi

Çalışmada veri analizinden önce heterojenlik testi uygulanmıştır. Çünkü bu test özellikle rastgele-etkiler modeli kullanılmasının altında yatan varsayımlardan bir tanesidir (Başak, Aşkın ve Gelbal, 2016; Üstün ve Eryılmaz, 2014). Bunun için meta-analizi içerisindeki çalışmaların etki büyüklüklerinin heterojenliğini gösteren Q-testi ve heterojenlik düzeyini gösteren I^2 değeri hesaplanarak elde edilen sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Heterojenlik Testi Sonuçları

	K	Q	I^2	Serbestlik derecesi	p
Cinsiyet	103	477.94	78.658	102	.000
Sınıf düzeyi	26	113.194	77.914	25	.000
Ailede öğretmen olma	18	34.055	50.080	17	.008
Fakülte türü	11	97.034	89.694	10	.000

Heterojenlik düzeyi I^2 değerine göre değişmektedir. Bu değer çalışmalar arası varyansın şanstan değil heterojenlikten kaynaklandığını göstermektedir. Eğer I^2 değeri %25’den küçük ise heterojenlik düzeyi düşük, %50 ise heterojenlik düzeyi orta ve %75’den büyük ise heterojenlik düzeyi yüksek olarak sınıflandırılmaktadır. Tablo 2’ye göre cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türü değişkenleri için I^2 %75’den büyük olduğundan yüksek dereceli heterojenlik bulunurken, ailede öğretmen olma değişkeni için orta düzey heterojenlik bulunmuştur.

Veri Analizi

Meta-analizinde etki derecesi sabit etkiler modeli ve rasgele etkiler modeli kullanarak hesaplanabilir. Sabit etkiler modelinde, tüm çalışmalar için aynı etki derecesi hesaplanır ve çalışmaların örneklemelerindeki gözlem sayısına dayalı olarak ağırlıklandırma yapılır (Borenstein vd., 2009). Rastgele etkiler modelinde ise etki derecesi örneklemelerin demografik ve diğer özelliklerinden dolayı farklılık göstermekte (Cooper, Hedges, & Valentine, 2009; Üstün ve Eryılmaz, 2014) ve daha genellenebilir sonuçlar vermektedir (Card, 2011). Ayrıca Borenstein ve diğerleri (2009) rastgele etkiler modelini yayınlanmış çalışmalardan oluşan meta-analiz çalışmalarında kullanılmasını tavsiye etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada rastgele etkiler modeli kullanılmaktadır.

Çalışmada popülasyona ve her bir araştırmaya ait etki büyüklükleri “Comprehensive Meta-Analysis” programı kullanılarak “Hedge’s g” yöntemi ile hesaplanmıştır. Çünkü diğer yöntemler olan “Cohen d” ve “Glass Δ ” yöntemi popülasyonların etki büyüklüklerin hesaplanmasında küçük örneklem için hafif yanlılığa sahiptir (Üstün ve Eryılmaz, 2014). “Hedge’s g” yöntemi ise bu durumu aşağıda gösterildiği gibi J düzeltme faktörü ile çözmektedir.

$$g = J \cdot d$$

burada aşağıda J düzeltme faktörü d ise Cohen de fomülüdür. Bu iki faktör aşağıda formül olarak verilmektedir.

$$J = 1 - \frac{3}{4d_f - 1}$$

$$Cohen\ d = \frac{x_e - x_c}{S_p}$$

Burada J düzeltme faktöründeki d_f serbestlik derecesini verirken; Cohen d’deki x_e , x_c ve S_p sırasıyla deney grubun ortalaması, kontrol grubunun ortalaması ve bu iki grubun birleştirilmiş standart sapmasını vermektedir.

BULGULAR

Araştırmanın ilk sorusu olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarındaki değişimin “cinsiyet” değişkenine göre değişip değişmediğini ortaya koymak için örnekleme toplamda 31913 kişiden oluşan ilgili 103 çalışma incelenmiştir. Rastgele etkiler modeline göre 18252’i kadın ve 13661’si erkek öğretmen adayı arasında standartlaştırılmış ortalama farklarının değeri %95 güven aralığında 0.252 olduğu görülürken z skorunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($z = 9.494, p < 0.05$). Bu durumda kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak daha olumlu olduğu görülmektedir. Ek-2 meta-analiz çalışmasında yer alan ve cinsiyet değişkeni içeren 103 çalışmanın herbirinin etki büyüklüklerinin orman diyagramını (forest plot) göstermektedir.

Araştırmanın ikinci sorusu olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarındaki değişimin “sınıf düzeyi” değişkenine göre değişip değişmediğini belirlemek için örnekleme toplam 5065 kişiden oluşan ilgili 26 çalışma incelenmiştir. Rastgele etkiler modeline göre 2880’u 1.sınıf ve 2185’i 4.sınıfta okuyan öğretmen adayları arasından standartlaştırılmış ortalama farklarının değeri %95 güven aralığında -0.041 olduğu görülürken z skorunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($z = -0.617, p > 0.05$). Bu durum 1.sınıf ve 4.sınıfta okuyan öğretmen adayları arasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini desteklemektedir. Ek-3 meta-analiz çalışmasında yer alan ve sınıf değişkeni içeren 26 çalışmanın herbirinin etki büyüklüklerinin orman diyagramını göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarındaki değişimin “ailede öğretmen bulunması” değişkenine göre değişip değişmediği araştırmak için toplam örnekleme 4915 kişiden oluşan ilgili 18 çalışma incelenmiştir. Rastgele etkiler modeline göre ailesinde öğretmen bulunan 1854 öğretmen adayı ve ailesinde öğretmen bulunmayan 3061 öğretmen adayı arasında standartlaştırılmış ortalama farklarının değeri %95 güven aralığında -0.003 olduğu görülürken z skorunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($z = -0.074, p > 0.05$). Bu durum ailede öğretmen olma durumunun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değiştirmediği görüşünü desteklemektedir. Ek-4 meta-analiz çalışmasında yer alan ve “ailede öğretmen bulunması” değişkeni içeren 18 çalışmanın herbirinin etki büyüklüklerinin orman diyagramını göstermektedir.

Araştırmanın son sorusu olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarındaki değişimin “fakülte türü” değişkeni yönünden değişip değişmediğini incelemek için toplam örnekleme 2541 kişiden oluşan ilgili 11 çalışma incelenmiştir. Rastgele etkiler modeline göre 1423 eğitim fakültesi ve 1118 diğer fakültelerde öğretim gören ya da bu fakültelerden mezun olupta pedagojik formasyon alan öğretmen adayları arasında standartlaştırılmış ortalama farklarının değeri %95 güven aralığında -0.119 olduğu görülürken z skorunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($z = -0.895, p > 0.05$). Bu durum öğretmen adaylarının ilişkili olduğu fakülte türünün öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değiştirmediği görüşünü desteklemektedir. Ek-5 meta-analiz çalışmasında yer alan ve “fakülte türü” değişkeni içeren 11 çalışmanın herbirinin etki büyüklüklerinin orman diyagramını göstermektedir.

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Bu araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, ailede öğretmen olma durumu ve öğretim görülen/mezun olunan fakülte türü değişkenlerine göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Bu bağlamda önceden yapılmış ve sonuçları farklı ve tutarsız bulunmuş ilgili çalışmalardan genelleştirilebilir bir bilgi elde etmek amacıyla meta-analiz yöntemi kullanılmıştır.

Belirlenen ölçütler karşılandıktan sonra, meta analizde cinsiyet değişkeni, sınıf düzeyi, ailede öğretmen olma durumu ve öğretim görülen/mezun olunan fakülte türü değişkenleri için sırasıyla 106, 26, 18 ve 11 çalışmaya ulaşılmıştır. Örneklem büyüklükleri dikkate alındığında, cinsiyete göre 18252 kadın ve 13661 erkek olmak üzere toplam 31913; sınıf düzeyine göre 2880’u 1.sınıf ve 2185’i 4.sınıf

olmak üzere toplam 5065; ailede öğretmen olma durumuna göre ailesinde öğretmen bulunan 1854 ve ailesinde öğretmen bulunmayan 3061 olmak üzere toplam 4915; fakülte türüne göre 1423'si eğitim fakültesinde okuyan/mezun olan ve 1118'si diğer fakültelerde okuyan/mezun olan toplam 2541 öğretmen adayı örneklem olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine ilişkin daha olumlu tutum içerisinde oldukları istatistiki verilerle ortaya çıkmıştır. Bu sonuç özellikle 35 çalışmanın dahil edildiği ve Erdamar vd. (2016) tarafından yapılan benzer meta-analiz çalışmasının sonucunu desteklemektedir. Önceki çalışmalar bu durumun nedeni olarak; erkek öğretmenlerle karşılaştırıldığında öğretmenlik mesleğinin kadınların çalışma ve yaşam koşullarına yönelik algılarına uygun olduğu (Terzi ve Tezci, 2007), bu sebeple kadınların öğretmenlik mesleğini seçerken daha istekli oldukları ve tüm hayatlarını çocuklara adanma planlarına sahip oldukları şeklinde düşünülebilir.

Çalışmanın bir diğer sonucu ise öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun 1.sınıf ve 4.sınıfta okuyan öğretmen adayları arasında istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılık göstermediğidir. Bu durum kimi önceki çalışmalarla benzerlik gösterdiği (Dalkıran ve Yıldız, 2016; Pehlivan, 2008) gibi bazı çalışmalarda ise 1.sınıfta okuyan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının 4.sınıfta okuyulardan daha yüksek olduğu (Yıldizer, Ozboke, Tascioglu ve Yılmaz, 2017) kimi çalışmalarda ise bunun tersi bir durum olduğu (Aydın ve Tekneci, 2013; Çelen ve Eskicioğlu, 2015) sonuçları ile de farklılık göstermektedir. Ancak bu çalışmanın sonucu dikkate alındığında, 1.sınıf ve 4.sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının altında yatan neden olarak öğretmen adayından ve fakülteden kaynaklı olarak iki neden olduğu söylenebilir. Özellikle öğretmen adaylarının ilgili öğretmenlik programlarını tercih etme nedenlerinin altında öğretmenliğin iş garantili bir meslek olması ya da ailenin isteği gibi dışsal nedenler olduğundan (Ekici, 2014; Kartal ve Afacan, 2012) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini “kutsallık”tan öte “meslek” olarak görebilecekleri, 4 yıllık lisans eğitimleri süresince eğitim alsalar bile mesleğe yönelik tutumlarında artma yada azalmanın olmayabileceği söylenebilir. Fakülte bazında düşünüldüğünde, genellikle öğretmenlik meslek derslerinin fakülte öğretim elemanlarınca uygulamalı olarak işlenmesinden ziyade teorik olarak işlendiği ve bu durumun öğretmenlik uygulama dersi ile telafi edildiği savunulmaktadır (Eraslan, 2009). Ayrıca Parker (2008) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulama derslerinde karşılaştığı sorunlar üzerine vurgu yapmış, özellikle öğretmen adaylarının yaptıkları gözlem ve sunumlardan yeterince dönüt alamadığı gerçeğini bulmuştur. Bu durumdan hareketle, öğretmen adaylarının 4 yıllık lisans eğitiminin sonunda dahi mesleği içselleştirememelerine neden olabildiği bundan dolayı da öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında herhangi bir değişim oluşmayabileceği şeklinde bir çıkarımda bulunulabilir. Bu sebepten dolayı öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumlarını geliştirmek için özellikle öğretmenlik uygulama ders saatinin artırılması ve bu dersin daha hesap verilebilirlik prensibi ile işlenmesi sağlanmalıdır.

Araştırma sonucunda ayrıca ailede öğretmen olup olmama durumunun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değiştirmediği bulunmuştur. Bu durum meta-analizde yeralan çalışmalar arasında Akpınar, Yıldız ve Ergin (2006) tarafından yapılan çalışma dışındaki tüm çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Tutumun içsel olarak tanımlanması düşünüldüğünde (Çapa ve Çil, 2000; Çetin, 2006; Eagly ve Chaiken, 1993; Fishbein ve Ajben, 1975; Ünlü, 2011), öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun dışsal faktör olan “ailede öğretmen bulunması” durumu tarafından değişmemesi beklenen bir durum olarak açıklanabilir.

Çalışmada son olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mezun oldukları/devam ettikleri fakülte türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değişmediği elde edilmiştir. Meta-analiz kapsamında araştırmaya dahil edilen çalışmalar incelendiğinde bu araştırmalardaki bulguların farklılık gösterdiği görülmüştür. Öğretmen adayların öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının mezun oldukları fakülte türlerine göre değişim durumuna bakıldığında bazı çalışmalarda eğitim fakültesi lehine bir durum görülmekteyken (Kaplan ve İpek, 2002; Uyulgan ve Kartal, 2012), bazı çalışmalarda ise diğer fakültelerde okuyup da pedagojik formasyon sertifikası alan öğretmen adayları lehine olduğu görülmüştür (Bağçeci, Yıldırım, Kara ve Keskinpalta, 2015; Ömür ve Nartgün, 2013; Polat, 2013). Bu durum eğitim fakültesindeki 1.sınıf ve 4.sınıf öğretmen

adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklılık göstermediği gerekçeleri ile açıklanabilir. Diğer bir ifade ile ister eğitim fakültesinde alınan öğretmenlik eğitimi olsun isterse yaklaşık 1 yıl gibi kısa sürede verilen pedagojik formasyon eğitimi programı olsun bu süreçte önemli olan verilen eğitimin uygulamaya ne kadar dönük olduğu ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerine yönelik içsel gerekçelerinin ne olduğudur. Bu sebepten dolayı alınan eğitimin niceliğinden ziyade niteliği gerek üniversiteler gerekse YÖK tarafından yeniden gözden geçirilmelidir.

Bu çalışma öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun demografik özelliklere göre değişimi ile ilgili genelleştirilebilir bir bilgi elde etmek amacıyla meta-analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Ancak her çalışmada olduğu bu çalışmanın da birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak meta-analiz çalışmasındaki literatür taraması gerek Türkiye'deki çalışmalar gerekse Türkiye dışındaki çalışmalar için yapılmasına rağmen öğretmenlik tutum ile yapılan çalışmaların genellikle Türkiye'de olduğu görülmüştür. İkinci olarak meta-analiz çalışmasında cinsiyet, sınıf düzeyi, ailede öğretmen olma durumu ve fakülte türü olmak üzere sadece 4 demografik özellik kullanılmıştır. Yapılacak sonraki araştırmalarda diğer demografik ve kişisel özellikler ve bunun yanı sıra öğretmen olma gerekçeleri de eklenebilir. Son olarak mevcut meta-analiz çalışmasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun her bir değişkene göre ayrı ayrı nasıl değişim gösterdiğine bakılmış olup bu durum değişkenlerin birlikte etkisini göz ardı etmektedir. Bu bağlamda sonraki çalışmalarda meta-regresyon çalışmalarına yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2017). Öğretmen adaylarının pedagojik yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Education*, 6(3), 113-127. DOI: 10.19128/turje.296481
- Akpınar, E., Yıldız, E. ve Ergin, Ö. (2006). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 56-62.
- Aslan, S. ve Yalçın, M. (2013). Öğretmenliğe ilişkin tutumun beş faktör kişilik tipleriyle yordanması. *Milli Eğitim*, 42(197), 169-178.
- Aşkar, P. ve Erden, M. (1987). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. *Çağdaş Eğitim*, 121(12), 8-11.
- Aydın, A. ve Tekneci, E. (2013). Zihin engelliler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 1-12. DOI: <https://doi.org/10.14527/V3N2M1>
- Ayık, A. ve Ataş, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretme motivasyonları arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 25-43. DOI: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.41.2>
- Bağçeci, B., Yıldırım, İ., Kara, K. ve Keskinpaltı, D. (2013). Pedagojik formasyon ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 307-324. DOI: 10.17556/jef.52416
- Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile tutumları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1389-1404.
- Başar, T., Aşkın, İ. ve Gelbal, S. (2016). Tam öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(2), 355-377. DOI: 10.21031/epod.277891
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59(1), 345-366.
- Baykara Pehlivan, K. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve okul tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 211-218.
- Bedel, E. F. (2015). Exploring academic motivation, academic self-efficacy and attitudes toward teaching in pre-service early childhood education teachers. *Journal of Education and Training Studies*, 4(1), 142-149. DOI: 10.11114/jets.v4i1.561
- Bektas, F., & A. Nalcaci (2012). The relationship between personal values and attitude towards teaching profession. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 1244-1248.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T., & Rothstein, H. R. (2009). *Introduction to meta-analysis*. UK: Wiley.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 13-24.

- Camadan, F. ve Duysak, A. (2010). Farklı programlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması: Rize Üniversitesi örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 30-42.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 13-28.
- Card, N. A. (2011). *Applied meta-analysis for social science research: Methodology in the social sciences*. New York: Guilford.
- Cooper, H., Hedges, L. V., & Valentine, J. C. (2009). *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (2. ed.). New York: Russell Sage.
- Çağlar, C. (2013). The relationship between the levels of alienation of the education faculty students and their attitudes towards the teaching profession. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(3), 1507-1513. DOI: 10.12738/estp.2013.3.1577
- Çam, E., & Üstün, A. (2016). The relation between professional attitude and life long learning tendency of teachers. *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 9(1), 461-477. DOI: <http://dx.doi.org/10.17218/husbed.58800>
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 69-73.
- Çelen, A., & Eskicioğlu, Y. (2015). Analysis of attitude toward teachig profession and state-trait anxiety level of students in teaching departments accepting students through special aptitude tests. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(3), 1-18.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162(1), 139-157.
- Çetin, F. (2016). Öğretmenlerin sınıf yönetimi yeterlikleri, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve iş doyumları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 11(3), 791-808. DOI: 10.7827/TurkishStudies.9285
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenilirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 28-37.
- Çetinkaya, R. (2007). *Türkçe öğretmeni adaylarının yeterlilik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Çiğdem, G. ve Memiş, A. (2011). Sınıf öğretmenliği adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 57-77.
- Çimen, L. K. (2016). A study on the prediction of the teaching profession attitudes by communication skills and professional motivation. *Journal of Education and Training Studies*, 4(11), 21-38. DOI: <https://doi.org/10.11114/jets.v4i11.1842>
- Dadandı, İ., Kalyon, A. ve Yazıcı, H. (2016). Eğitim fakültesinde öğrenim gören ve pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları, kaygı düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 253-259.
- Dalkıran, E. ve Yıldız, G. (2016). Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik mesleği tutumlarının incelenmesi. *Fine Arts*, 11(4), 153-160. DOI: <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.4.D0180>
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Dikmenli, Y. ve Çifçi, T. (2015). Pedagojik formasyon eğitimi alan coğrafya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve alan bilgi düzeyleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 155-172.
- Dilmaç, B., Çıkılı, Y., Işık, H. ve Sungur, C. (2009). Teknik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerine ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak mesleki benlik saygısı. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 8(2), 127-143.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-159.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Orlando, FL: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Ekici, F. Y. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi örneği). *Journal of International Social Research*, 7(35), 658-665.
- Emre, Ş. C., & Ünsal, S. (2017). The investigation of the relationship between secondary school teachers' self efficacy beliefs and attitude towards teaching. *European Journal of Education Studies*, 3(6), 94-111. DOI: 10.5281/zenodo.572344

- Eraslan, A. (2009). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının 'öğretmenlik uygulaması' üzerine görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3(1), 207-221.
- Erdamar, G., Ayaç, T., Türk, N., & Arseven, Z. (2016). The effects of gender on attitudes of preservice teachers towards the teaching profession: A meta-analysis study. *Universal Journal of Educational Research*, 4(2), 445-456. DOI: 10.13189/ujer.2016.040219
- Eren, B., Çelik, M. ve Oğuz, A. (2014). Türkiye'de öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(1), 359-370.
- Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M. T. ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25(116), 27-33.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley
- Girgin, G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M. ve Oğuz, E. (2010). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1-15.
- Hançer, A. H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının akademik sahtekârlık eğilimleri üzerindeki etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(6), 387-402. DOI: 10.7827/TurkishStudies.11418
- İlğan, A., Sevinç, Ö. S. ve Arı, E. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 175-195.
- Kahyaoglu, M., Tan, Ç. ve Kaya, M. F. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 225-236.
- Kaplan, A. ve İpek, A. S. (2002). Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 69-73.
- Kartal, T. ve Afacan, Ö. (2012). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 76-96.
- Kayserili, T. (2009). *Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile okul öncesi öğretmenliğine ilişkin tutumlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Kesicioğlu, O. S. ve Deniz, Ü. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 651-659. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7206>
- Kiralp, F. S. S., & Bolkan, A. (2016). Relationship between candidate teacher's attitude towards teaching profession and their life satisfaction levels. *The Anthropologist*, 23(1-2), 11-20. DOI: 10.1080/09720073.2016.11891919
- Klassen, R. M., & Tze, V. M. (2014). Teachers' self-efficacy, personality, and teaching effectiveness: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 12(1), 59-76. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2014.06.001>
- Kozağaç, Z. B. (2015). *Matematik bölümü öğretmen adaylarının çoklu zeka alanlarının belirlenmesi ve sosyal becerileri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Kuşcu, Ö., Erbay, F., Acar, Ş. ve Gülnar, E. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çocuk sevme durumu açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 155-122.
- Kutlu, N., Gökdere, M. ve Çakır, R. (2015). Öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1311-1330.
- Orhan, N. (2013). *Aday öğretmenlerin mesleki tutumları ve iş doyumunu düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Ömür, Y. E. ve Nartgün, Ş. S. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile güdülenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi* 2(2), 41-55.
- Özyurt, Y. ve Altay, E. (2014). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ve kopya çekmeye yönelik tutumlarının görünümü. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 78-101. DOI: 10.14686/BUEFAD.201416208

- Paker, T. (2008). Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yönlendirmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 132-139.
- Pamuk, M., Atlı, A. ve Kış, A. (2015). Investigation of theses in Turkey on loneliness in terms of gender: A meta-analytic study. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 11(4), 1392-1414.
- Parlar, H. ve Cansoy, R. (2016). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bir yordayıcısı olarak bireysel değerler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44(1), 125-142. DOI: 10.15285/maruaebd.286490
- Parvez, M., & Shakir, M. (2016). A comparative study of the attitudes of muslim and non-muslim prospective teachers towards teaching profession. *International Journal for Educational Studies*, 7(1), 67-74.
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Polat, S. (2013). Pedagojik formasyon sertifika programı ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 48-60.
- Pratkanis, A. R., & Greenwald, A. G. (1989). A sociocognitive model of attitude structure and function. In *Advances in experimental social psychology*, 22(1), 245-285. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60310-X](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60310-X)
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı(1)*, 311-326.
- Rothstein, H. R., Sutton, A. J., & Borenstein, M. (2005). *Publication bias in meta-analysis: Prevention, assessment and adjustments*. England: John Wiley & Sons.
- Saracaloğlu, A. S. ve Dursun, F. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Education Sciences*, 6(3), 2328-2346.
- Semerci, Ç. (1999). Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeği. *Eğitim ve Bilim*, 23(111), 51-55.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Journal of Social Science*, 14(1), 137-146.
- Serin, M. K., Güneş, A. M. ve Değirmenci, H. (2015). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleğe yönelik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 4(1), 21-34. DOI: 10.30703/cije.321360
- Sterne, J. A., Sutton, A. J., Ioannidis, J. P. A., Terrin, N., Jones, D. R., Lau, J., ... Higgins, J. P. T. (2011). Recommendations for examining and interpreting funnel plot asymmetry in meta-analyses of randomised controlled trials. *BMJ*, 343, 1-8. DOI: 10.1136/bmj.d4002
- Süral, S. (2015). İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretim stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Journal of International Social Research*, 8(41), 1027-1038.
- Terzi, A. R. ve Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52(1), 593-614.
- Tok, T. N. (2012). Teacher candidates’ attitudes towards the teaching profession in Turkey. *Alberta Journal of Educational Research*, 58(3), 381-403.
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2016). Öğretmen adaylarının teknopedagojik alan bilgisi yeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları açısından değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9), 839-858. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9635>
- Tümkaya, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerileri ile öğretmenlik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 49-62.
- Uyulgan, M. A. ve Kartal, M. (2012). Fen fakültesi kimya bölümü ve eğitim fakültesi kimya öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin kimya alan bilgileri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 104-118.
- Ünlü, H. (2011). Beden eğitimi öğretmenliği mesleğine yönelik tutum ölçeği (BEÖYTÖ) geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 2005-2020.
- Üstün, U. ve Eryılmaz, A. (2014). Etkili araştırma sentezleri yapabilmek için bir araştırma yöntemi: Meta-analiz. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 1-32. DOI: 10.15390/EB.2014.3379
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12(1), 109-127.
- Yildizer, G., Ozboke, C., Tascioglu, R., & Yilmaz, I. (2017). Examining attitudes of physical education teacher education program students toward the teaching profession. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 6(2), 27-33.
- Yumuşak, G. K. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481. DOI: 10.14686/buefad.v4i2.1082000206

Ekler

Ek-1: Meta-Analiz Çalışmasında Kullanılan Kaynaklar

- Adıgüzel, A. (2017). Öğretmen adaylarının pedagojik yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Education*, 6(3), 113-127. DOI: 10.19128/turje.296481
- Akgün, F. ve Özgür, H. (2014). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki kaygılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10(5), 1206-1223.
- Akkaya, N. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 35-42.
- Akpınar, E., Yıldız, E. ve Ergin, Ö. (2006). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 56-62.
- Aktop, A., & Beyazgül, G. (2014). Pre-service physical education teacher's attitudes towards teaching professionals. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3194-3197. DOI: 10.1016/j.sbspro.2014.01.733
- Alci, B., Karatas, H., Yurtseven, N., & Alci, E. (2013). The correlation between teacher candidates' attitudes towards teaching profession and their school practicum achievement. *Journal of Teaching and Education*, 2(3), 281-287.
- Altunkeser, F. ve Ünal, E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından yordanması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Arastaman, G. (2013). Eğitim ve fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öz-yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 205-217.
- Aydın, R. ve Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Aydın, A. ve Tekneci, E. (2013). Zihin engelliler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 1-12.
- Bağçeci, B., Yıldırım, İ., Kara, K. ve Keskinpalta, D. (2013). Pedagojik formasyon ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 307-324. DOI: 10.17556/jef.52416
- Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile tutumları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1389-1404.
- Bal, A. P. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programının matematik öğretmen adaylarının mesleki tutumlarına olan etkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 58-69.
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59(1), 345-366.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bozkirli, K. Ç. ve Er, O. (2011). Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Kafkas Üniversitesi örneği). *Electronic Turkish Studies*, 6(4), 457-466. DOI: 10.7827/TurkishStudies.2826
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 13-24.
- Bulut, D. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 651-674.
- Bulut, H. ve Doğar, Ç. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 13-27.
- Bümen, N. T. ve Özaydın, T. E. (2013). Adaylıktan göreve öğretmen özyeterliliği ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlardaki değişimler. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 109-125.
- Camadan, F. ve Duysak, A. (2010). Farklı programlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması: Rize Üniversitesi örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 30-42.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 13-28.
- Cinpolat, T., Alıncak, F. ve Abakay, U. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 38-47.
- Cüceoğlu-Önder, G. (2014). Attitudes of pre-service music teachers towards the teaching profession in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 9(18), 703-710. DOI: <https://doi.org/10.5897/ERR2014.1770>

- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 33-53.
- Çelen, A., & Eskicioğlu, Y. (2015). Analysis of attitude toward teaching profession and state-trait anxiety level of students in teaching departments accepting students through special aptitude tests. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(3), 1-18.
- Çeliköz, M. ve Çağdaş, M. (2012). Giyim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 14-28.
- Çetinkaya, R. (2007). *Türkçe öğretmeni adaylarının yeterlilik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 298-305.
- Çiğdem, G. ve Memiş, A. (2011). Sınıf öğretmenliği adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(40), 57-77.
- Çimen, L. K. (2016). A study on the prediction of the teaching profession attitudes by communication skills and professional motivation. *Journal of Education and Training Studies*, 4(11), 21-38. DOI: <https://doi.org/10.11114/jets.v4i11.1842>
- Dalkıran, E. ve Yıldız, G. (2016). Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik mesleği tutumlarının incelenmesi. *Fine Arts*, 11(4), 153-160. DOI: <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.4.D0180>
- Demircioğlu, E. ve Özdemir, M. (2014). Fen ve edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 110-122.
- Demirtaş, Z., & Aksoy, G. P. (2016). Investigation of pedagogical formation certification program students' attitudes towards teaching profession in terms of some variables. *International Journal of Educational Research Review*, 1(1), 21-28.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Derman, A. (2007). *Kimya öğretmeni adaylarının öz yeterlik algıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Konya). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Dikmenli, Y. ve Çifçi, T. (2015). Pedagojik formasyon eğitimi alan coğrafya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve alan bilgi düzeyleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 155-172.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-159.
- Dönmez, C. ve Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Durmuşoğlu, M. C., Yanık, C. ve Akkoyunlu, B. (2009). Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 76-86.
- Engin, G. ve Koç, G. Ç. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 182(2), 153-168.
- Eraslan, L. ve Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 427-438.
- Erbas, M. K. (2014). The relationship between alienation levels of physical education teacher candidates and their attitudes towards the teaching profession. *Australian Journal of Teacher Education*, 39(8), 37-52. DOI: 10.14221/ajte.2014v39n8.3
- Erdoğan, D. G. ve Güneş, D. Z. (2012). Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 51-62.
- Ergen, Y. ve Töman, U. (2014). Sınıf öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi (Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 375-383.
- Eroglu, C., & Unlu, H. (2015). Self-efficacy: Its effects on physical education teacher candidates' attitudes toward the teaching profession. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(1), 201-212. DOI 10.12738/estp.2015.1.2282
- Ertem, S. ve Kete, R. (2015, Mayıs). *Formasyon öğretmen adaylarının mesleki tutum ve beklentilerinin farklı değişkenlere göre karşılaştırılması*. VII. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, Sakaya, Türkiye.

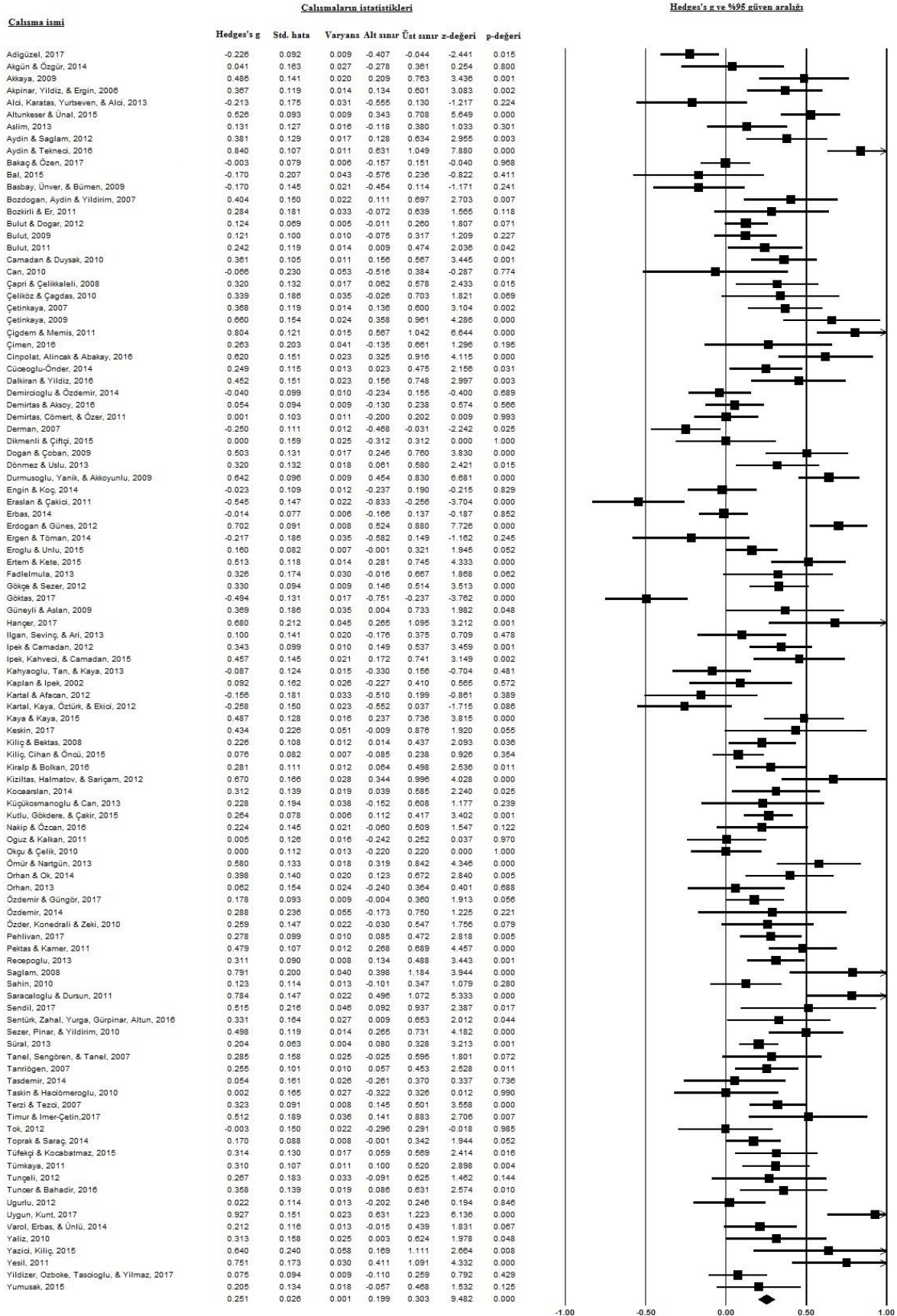
- Fadlilmula, F. K. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Turkish Journal of Education*, 2(4), 55-63.
- Gökçe, F. ve Sezer, G. O. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Uludağ Üniversitesi örneği). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-23.
- Göktaş, Z. (2017). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 1288-1295. DOI: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1856>
- Güneyli, A., & Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession (Near East University case). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 313-319.
- Hançer, A. H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının akademik sahtekârlık eğilimleri üzerindeki etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(6), 387-402. DOI: 10.7827/TurkishStudies.11418
- İlğan, A., Sevinç, Ö. S. ve Arı, E. (2013). Pedagojik formasyon programı öğretmen adaylarının mesleki tutum ve çağdaş öğretmen algıları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 175-195.
- İpek, C., & Camadan, F. (2012). Primary teachers' and primary pre-service teachers' self-efficacy beliefs and attitudes toward teaching profession. *Journal of Human Sciences*, 9(2), 1206-1216.
- İpek, C., Kahveci, G. ve Camadan, F. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ve okul yöneticiliğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(1), 211-226.
- Kahyaoglu, M., Tan, Ç. ve Kaya, M. F. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 225-236.
- Kalemoğlu-Varol, Y., Erbaş, M. K. ve Ünlü, H. (2014). Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını yordama gücü. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12(2), 113-123.
- Kaplan, A. ve İpek, A. S. (2002). Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 69-73.
- Kartal, T. ve Afacan, Ö. (2012). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 76-96.
- Kartal, T., Kaya, V. H., Öztürk, N., & Ekici, G. (2012). The exploration of the attitudes of the science teacher candidates towards teaching profession. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46(2012), 2759-2764. DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.05.561
- Kaya, Ç., & Kaya, S. (2015). Relationship between prospective teachers' dysfunctional attitudes and their attitudes towards the teaching profession. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 23-40. DOI: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2015.51.2>
- Keskin, Y. (2017). Coğrafya öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kaygı düzeyleri (Erzurum örneği). *e - Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 43-57.
- Kılıç, D. ve Bektaş, F. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 15-25.
- Kılıç, S. K., Cihan, H. ve Öncü, E. (2015). Beden eğitimi öğretmen adaylarının bilişötesi öğrenme stratejileri, akademik öz-yeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(3), 77-89.
- Kıralp, F. S. S., & Bolkan, A. (2016). Relationship between candidate teacher's attitude towards teaching profession and their life satisfaction levels. *The Anthropologist*, 23(1-2), 11-20. DOI: 10.1080/09720073.2016.11891919
- Kızıltaş, E., Halmatov, M. ve Sarıçam, H. (2012). Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 173-189.
- Kocaarslan, M. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 46-55.
- Küçükosmanoğlu, H. ve Can, M. (2013). N.E.Ü. A.K.E.F. müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 338-343.
- Kutlu, N., Gökdere, M. ve Çakır, R. (2015). Öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1311-1330.
- Nakip, C. ve Özcan, G. (2016). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 783-795. DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.282380>

- Oğuz, E., & Kalkan, M. (2011). Examining teacher candidates' attitudes towards teaching profession and pupil control ideology. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 903-917.
- Okçu, V., & Çelik, C. (2011). Effect of candidate teachers' opinions to public personnel selection examination (PPSE) on attitudes of teaching. *The International Journal of Research in Teacher Education*, 2(1), 30-54.
- Orhan, N. (2013). *Aday öğretmenlerin mesleki tutumları ve iş doyumunu düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir). <http://tez2.yok.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Orhan, E. E. ve Ok, A. (2014). Öğretmenlik programlarını kimler tercih ediyor? Adayların giriş özellikleri ve öğretmenliğe yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 75-92.
- Ömür, Y. E., & Nartgün, Ş. S. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile güdülenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi* 2(2), 41-55.
- Özdemir, V. (2014). İngiliz dili eğitimi programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 16-28.
- Özdemir, Y., & Gungör, S. (2017). Attitudes of students enrolled in the pedagogical formation programs towards the teaching profession. *International Journal of Higher Education*, 6(3), 57-69. DOI: 10.5430/ijhe.v6n3p57
- Özder, H., Koneduralı, G. ve Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(2), 253-275.
- Pehlivan, H. (2017). An analysis of general high school teachers' attitudes towards teaching profession. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2244-2258. DOI: 10.14687/jhs.v14i3.4527
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Pektaş, M. ve Kamer, S. T. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 829-850.
- Polat, S. (2013). Pedagojik formasyon sertifika programı ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 48-60.
- Recepoglu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı(1)*, 311-326.
- Sağlam, A. Ç. (2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 59-69.
- Saracaloğlu, A. S. ve Dursun, F. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Education Sciences*, 6(3), 2328-2346.
- Sezer, A., Pınar, A. ve Yıldırım, T. (2010). Coğrafya öğretmeni adaylarının bazı profil özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 43-69.
- Süral, S. (2015). İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretim stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Journal of International Social Research*, 8(41), 1027-1038.
- Şahin, F. S. (2010). Teacher candidates' attitudes towards teaching profession and life satisfaction levels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 5196-5201. DOI: 10.1016/j.sbspro.2010.03.845
- Şendil, C. (2017). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik düşünceleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 595-611.
- Şentürk, Z., Zahal, O., Yurga, C., Gürpınar, E. ve Altun, F. (2016). Müzik öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının profil özelliklerine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5032-5052. DOI: 10.14687/jhs.v13i3.4024
- Tanel, R., Şengören, S. K. ve Tanel, Z. (2007). Fizik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 1-9.
- Tanrıoğan, A. (1997). Buca Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(3), 55-67.
- Taşdemir, C. (2014). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 91-113.
- Taşkın, Ç. Ş. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları: Nicel ve nitel verilere dayalı bir inceleme. *İlköğretim Online*, 9(3), 922-933.
- Terzi, A. R. ve Tezci, E. (2007). Necatibey Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52(1), 593-614.

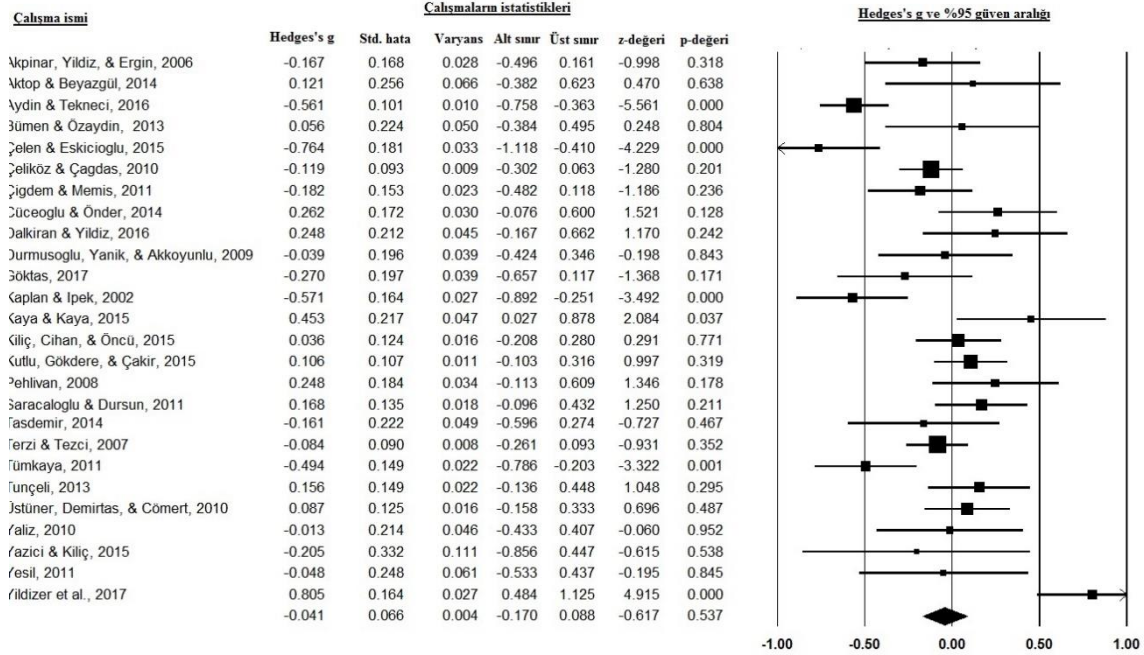

- Timur, B. ve İmer-Çetin, N. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının ve pedagojik formasyon öğrencilerinin fen bilgisi öğretmenlik mesleğine ilişkin öz-yeterlik inançlarının ve tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Active Learning*, 2(2), 15-27.
- Tok, T. N. (2012). Teacher candidates' attitudes towards the teaching profession in Turkey. *Alberta Journal of Educational Research*, 58(3), 381-403.
- Toprak, N. ve Saraç, L. (2014). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu özel yetenek sınavı'na başvuran kadın ve erkek adayların öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının karşılaştırılması. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 5(2), 35-47.
- Tunçeli, H. İ. (2013). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2016). Öğretmen adaylarının teknopedagojik alan bilgisi yeterlikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları açısından değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(9), 839-858. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9635>
- Tüfekçi, A. ve Kocabatmaz, H. (2015). Bilgisayar öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 523-555.
- Tüfekçi-Aslim, S. (2013). İlköğretim öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 65-81.
- Tümkiye, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerileri ile öğretmenlik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 49-62.
- Uğurlu, C. T. (2012). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (Adıyaman ili örneği). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 217-232.
- Uygun, M., & Kunt, H. (2017). An analysis of the relationship between prospective teachers' thinking styles and their attitudes to teaching profession according to various variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 6(2), 357-370.
- Uyulgan, M. A. ve Kartal, M. (2012). Fen fakültesi kimya bölümü ve eğitim fakültesi kimya öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin kimya alan bilgileri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 104-118.
- Üstüner, M., Demirtaş, H. ve Cömert, M. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Örneği). *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 140-155.
- Yalız, D. (2010). Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 7-14.
- Yazıcı, T. ve Kılıç, I. (2015). Güzel sanatlar ve tasarım fakültesi ile konservatuvar öğrencilerinin müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 79-88. DOI: 10.16950/std.30346
- Yeşil, H. (2011). Turkish language teaching students' attitudes towards teaching profession. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), 200-219.
- Yıldizer, G., Ozboke, C., Tascioglu, R. ve Yilmaz, I. (2017). Examining attitudes of physical education teacher education program students toward the teaching profession. *Montenegrin Journal of Sports Science and Medicine*, 6(2), 27-33.
- Yumuşak, G. K. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481. DOI: 10.14686/buefad.v4i2.1082000206

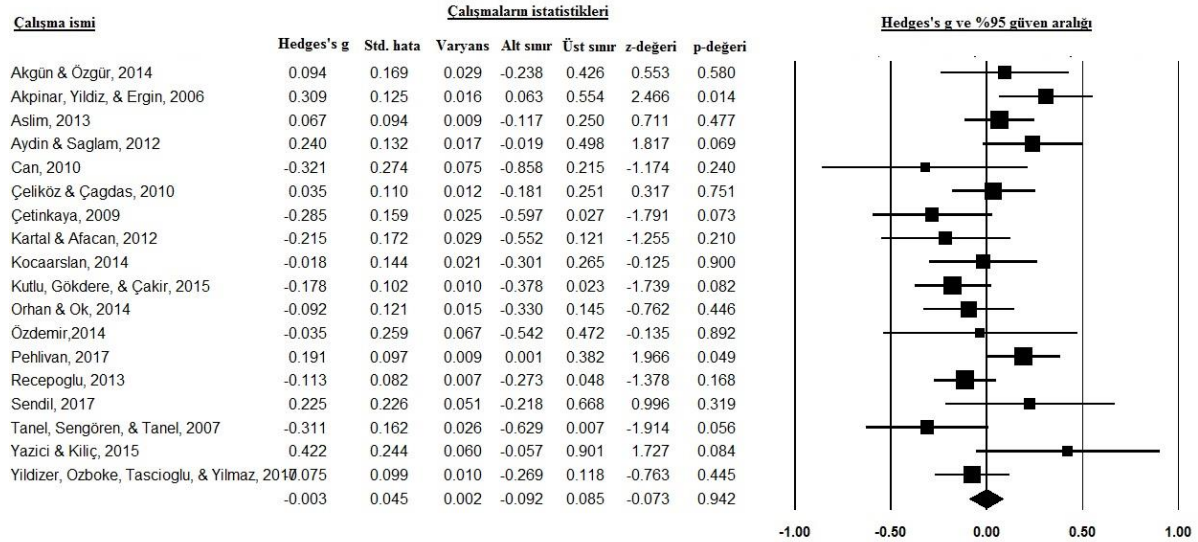
Ek-2: Cinsiyet Değişkeni İçeren Çalışmaların Etki Büyüklüklerinin Orman Diyagramı (Forest Plot)

Ek-3: Sınıf Değişkeni İçeren Çalışmaların Etki Büyüklüklerinin Orman Diyagramı (Forest Plot)

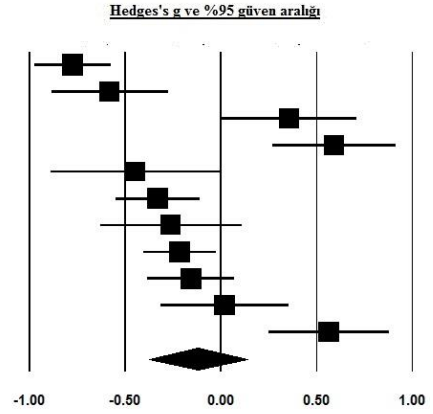

Ek-4: Ailede Öğretmen Bulunma Değişkeni İçeren Çalışmaların Etki Büyüklüklerinin Orman Diyagramı (Forest Plot)

Ek-5: Fakülte Türü Değişkeni İçeren Çalışmaların Etki Büyüklüklerinin Orman Diyagramı (Forest Plot)

Çalışma ismi	Çalışmaların istatistikleri						
	Hedges's g	Std. hata	Varyans	Alt sınır	Üst sınır	z-değeri	p-değeri
Arastaman, 2013	-0.773	0.102	0.010	-0.974	-0.573	-7.574	0.000
Bagçeci, Yildirim, Kara, & Keskinpalta, 2005	0.583	0.156	0.024	-0.888	-0.278	-3.746	0.000
Bozkirli & Er, 2011	0.356	0.180	0.032	0.004	0.709	1.980	0.048
Kaplan & Ipek, 2002	0.590	0.164	0.027	0.269	0.911	3.599	0.000
Keskin, 2017	-0.446	0.226	0.051	-0.889	-0.003	-1.975	0.048
Ömür & Nartgün, 2013	-0.329	0.112	0.012	-0.548	-0.110	-2.946	0.003
Orhan, 2013	-0.261	0.188	0.035	-0.629	0.106	-1.393	0.164
Polat, 2013	-0.216	0.098	0.010	-0.407	-0.025	-2.216	0.027
Sezer, Pinar, & Yildirim, 2010	-0.157	0.117	0.014	-0.386	0.071	-1.348	0.178
Timur & Imer-Çetin, 2017	0.019	0.170	0.029	-0.315	0.353	0.112	0.911
Uyulgan & Kartal, 2012	0.563	0.161	0.026	0.246	0.879	3.486	0.000
	-0.119	0.132	0.018	-0.378	0.141	-0.896	0.370

III